

4 Porodnost a plodnost

V roce 2012 se živě narodilo 108,6 tisíce dětí. Počet živě narozených se tak již čtvrtým rokem snižoval, poslední pokles byl ale výrazně menší než v předchozích letech, když se v roce 2012 narodilo pouze o 67 dětí méně než v roce 2011. Úroveň úhrnné plodnosti meziročně mírně vzrostla, a sice na 1,45 dítěte na jednu ženu. Průměrný věk matek při porodu se zvýšil na 29,8 roku. Podíl dětí narozených mimo manželství dále rostl a v roce 2012 dosáhl 43,4 %.

V roce 2012 bylo zaznamenáno 106 952 porodů, z nichž se živě narodilo 55 536 chlapců a 53 040 dívek. Zastoupení vícečetných porodů již druhým rokem dosahovalo 1,9 %, když se v roce 2012 narodilo 1 987 párů dvojčat a 8krát se narodila trojčata. Čtyřčata se naposledy v ČR narodila v roce 2003. Děti, které při narození měly nízkou porodní hmotnost, za niž je lékaři považována váha nižší než 2 500 gramů, se v roce 2012 narodilo 8 664, a jejich podíl tak poprvé dosáhl hranice 8 %. Přestože se celkový počet narozených dětí mírně snížil, počet mrtvě narozených vzrostl z 317 v roce 2011 na 379 v roce 2012, což znamenalo nárůst mrtvorozenosti z 2,9 ‰ na 3,5 ‰. Za tímto výrazným meziročním nárůstem počtu mrtvě narozených dětí stojí změna definice potratu a potažmo tím i mrtvě narozeného dítěte.³

Tab. 4.1 Narození, 1992–2012

	1992	2002	2008	2009	2010	2011	2012
Narození celkem	122 142	93 047	119 842	118 667	117 446	108 990	108 955
Mrtvě narození	437	261	272	319	293	317	379
Živě narození	121 705	92 786	119 570	118 348	117 153	108 673	108 576
v tom: chlapci	62 701	47 712	61 326	60 368	60 220	55 789	55 536
dívky	59 004	45 074	58 244	57 980	56 933	52 884	53 040
Porody celkem	119 791	91 502	117 429	116 261	114 976	106 921	106 952
v tom: dvojčat	1 151	1 502	2 381	2 378	2 446	2 049	1 987
trojčat	15	20	16	14	12	10	8
čtyřčat	1	1	-	-	-	-	-
Podíl vícečetných porodů (%)	1,0	1,7	2,0	2,1	2,1	1,9	1,9

Tab. 4.2 Živě narození podle porodní hmotnosti, 1992–2012

	1992	2002	2008	2009	2010	2011	2012
méně než 1 000 gramů	359	329	472	483	446	450	463
1 000 - 2 499 gramů	6 592	5 401	8 171	8 540	8 530	7 810	8 201
2 500 - 3 499 gramů	70 570	50 382	66 378	66 009	65 691	61 173	61 450
3 500 - 4 499 gramů	43 146	35 690	43 429	42 297	40 802	38 015	37 037
4 500 a více gramů	1 038	984	1 086	1 019	1 012	848	871
nezjištěno	-	-	34	-	672	377	554
	%						
méně než 1 000 gramů	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
1 000 - 2 499 gramů	5,4	5,8	6,8	7,2	7,3	7,2	7,6
2 500 - 3 499 gramů	58,0	54,3	55,5	55,8	56,1	56,3	56,6
3 500 - 4 499 gramů	35,5	38,5	36,3	35,7	34,8	35,0	34,1
4 500 a více gramů	0,9	1,1	0,9	0,9	0,9	0,8	0,8
nezjištěno	-	-	0,0	-	0,6	0,3	0,5

V roce 2012 byla sice celková meziroční změna v počtu narozených dětí velmi malá, ale v jednotlivých kategoriích rodinného stavu byla změna výrazně větší než změna celková. Počet dětí narozených svobodným ženám se meziročně zvýšil, u ostatních kategorií rodinného stavu došlo k poklesu. Absolutně

³ Narozením mrtvého dítěte se dle vyhlášky č. 11/1988 Sb., která byla k 1. 4. 2012 zrušena zákonem č. 372/2011 Sb., rozumělo „úplné vypuzení nebo vynětí z těla matčina, jestliže plod neprojevuje ani jednu ze známek života a má porodní hmotnost 1 000 g a vyšší“. Obecná legislativa od 1. 4. 2012 definici mrtvě narozeného dítěte nyní neobsahuje, podle vyhlášky č. 297/2012 Sb., o Listu o prohlídce zemřelého, se pro potřeby vyplnění tohoto listu mrtvě narozeným dítětem se rozumí „plod narozený bez známek života, jehož hmotnost je 500 g a více, nelze-li porodní hmotnost určit, narozený po dvacátém druhém dokončeném týdnu těhotenství, a nelze-li délku těhotenství určit, nejméně 25 cm dlouhý, a to od temene hlavy k patě“.

největší změna (přírůstek) nastala u počtu dětí narozených svobodným ženám, kterým se v loňském roce narodilo 40 581 dětí, tj. o 1 915 (o 5,0 %) více než v roce 2011. Počet dětí narozených vdaným ženám se meziročně snížil o 1 764 (o 2,8 %) na 61 488 dětí. V roce 2012 se rozvedeným ženám narodilo 6 299 dětí, což bylo o 215, tj. o 2,3 % méně než v roce předchozím. Relativně největší změna nastala u žen ovdovělých, kterým se v roce 2012 narodilo 208 dětí, což bylo o 33 dětí, tj. o 13,7 % méně než v roce předchozím. Zastoupení dětí narozených mimo manželství se dále zvýšilo a v roce 2012 se nevdaným ženám narodilo už 43,4 % dětí, což představovalo nárůst o 1,6 procentního bodu oproti roku 2011. V roce 1992 se mimo manželství narodila zhruba desetina dětí, v roce 2002 to už byla více než čtvrtina.

Tab. 4.3 Živě narození podle rodinného stavu matky, 1992–2012

Rodinný stav matky	1992	2002	2008	2009	2010	2011	2012
	Živě narození celkem						
Svobodná	9 441	18 095	35 541	38 060	39 529	38 666	40 581
Vdaná	108 697	69 327	76 113	72 394	69 989	63 252	61 488
Rozvedená	3 248	5 086	7 617	7 610	7 389	6 514	6 299
Ovdovělá	319	278	299	284	246	241	208
Podíl dětí narozených vdaným ženám (%)	89,3	74,7	63,7	61,2	59,7	58,2	56,6
	Živě narození v 1. pořadí						
Svobodná	7 421	12 944	24 674	26 103	26 151	25 554	26 492
Vdaná	52 666	30 919	30 638	28 273	26 594	23 937	23 420
Rozvedená	542	850	1 598	1 624	1 564	1 468	1 536
Ovdovělá	17	32	31	39	22	30	28
Podíl dětí narozených vdaným ženám (%)	86,8	69,1	53,8	50,5	48,9	46,9	45,5

Po tříletém období, kdy se počty prvorozených snižovaly, došlo v roce 2012 k meziročnímu nárůstu počtu dětí tohoto pořadí. Pokles počtu dětí narozených ve druhém a ve třetím a vyšším pořadí pokračoval i v roce 2012, i když již nebyl tak výrazný jako v roce 2011. V roce 2012 se narodilo 51,5 tisíce dětí prvního pořadí, což bylo o 487 dětí více než v roce 2011, druhorozených dětí se v roce 2012 narodilo 41,8 tisíce (o 330 méně než v roce předchozím) a dětí třetího a vyššího pořadí se narodilo 15,3 tisíce, což bylo o 254 méně než v roce 2011.

Většina dětí se stále ještě rodí v manželství, ale mezi dětmi jednotlivých pořadí jsou značné rozdíly. V roce 2010 se poprvé více než polovina (51,1 %) dětí prvního pořadí narodila mimo manželství, v následujících dvou letech tento trend pokračoval a v roce 2012 se neprovdaným ženám narodilo 28,1 tisíce dětí prvního pořadí a ženám vdaným se narodilo 23,4 tisíce prvorozených dětí, tj. mimo manželství se narodilo již 54,5 % dětí prvního pořadí. V 90. letech 20. století se přitom relativně více než prvorozené rodily mimo manželství děti ve třetím či vyšším pořadí.

Tab. 4.4 Živě narození podle pořadí a legitimacy, 1992–2012

	1992	2002	2008	2009	2010	2011	2012
Živě narození celkem	121 705	92 786	119 570	118 348	117 153	108 673	108 576
v 1. pořadí	60 646	44 745	56 941	56 039	54 331	50 989	51 476
v 2. pořadí	43 567	34 447	45 291	45 206	45 514	42 156	41 826
v 3. a dalším pořadí	17 492	13 594	17 338	17 103	17 308	15 528	15 274
Živě narození v manželství	108 697	69 327	76 113	72 394	69 989	63 252	61 488
v 1. pořadí	52 666	30 919	30 638	28 273	26 594	23 937	23 420
v 2. pořadí	40 976	28 621	33 883	33 031	32 411	29 537	28 607
v 3. a dalším pořadí	15 055	9 787	11 592	11 090	10 984	9 778	9 461
Živě narození mimo manželství	13 008	23 459	43 457	45 954	47 164	45 421	47 088
v 1. pořadí	7 980	13 826	26 303	27 766	27 737	27 052	28 056
v 2. pořadí	2 591	5 826	11 408	12 175	13 103	12 619	13 219
v 3. a dalším pořadí	2 437	3 807	5 746	6 013	6 324	5 750	5 813
Podíl dětí narozených mimo manželství (%)	10,7	25,3	36,3	38,8	40,3	41,8	43,4
v 1. pořadí	13,2	30,9	46,2	49,5	51,1	53,1	54,5
v 2. pořadí	5,9	16,9	25,2	26,9	28,8	29,9	31,6
v 3. a dalším pořadí	13,9	28,0	33,1	35,2	36,5	37,0	38,1

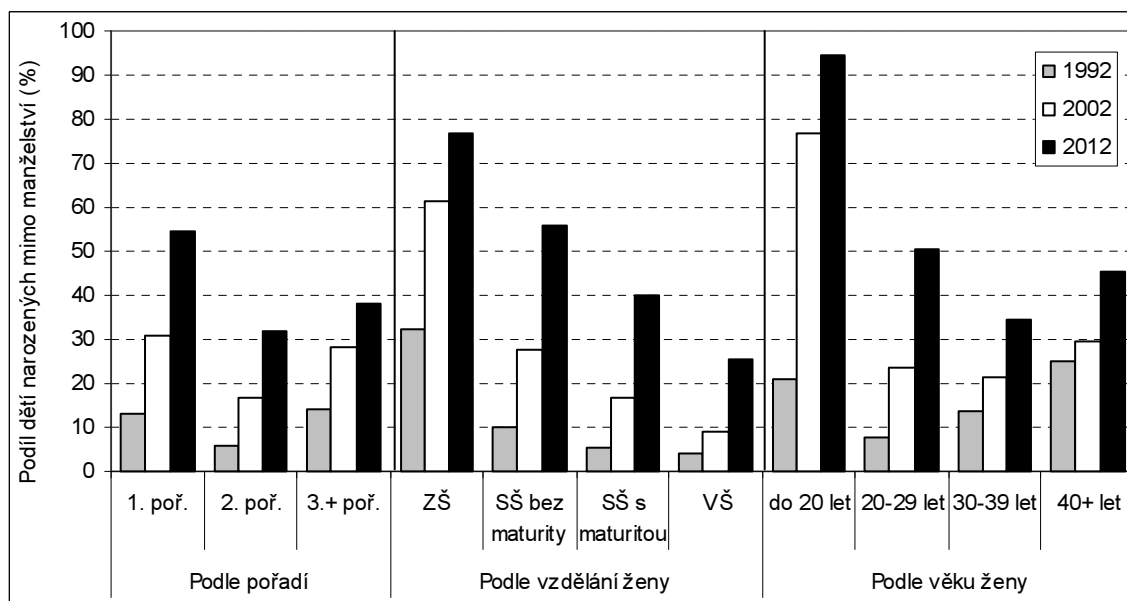
Mezi druhorozenými dětmi je dlouhodobě podíl narozených mimo manželství nejnižší, za posledních 20 let však u nich nastala největší změna a jejich podíl se dlouhodobě zvyšoval. V roce 1992 bylo mezi dětmi druhého pořadí pouze každé zhruba 20. dítě narozené mimo manželství, v roce 2012 se jejich podíl přiblížil jedné třetině, když se v tomto roce narodilo mimo manželství 13,2 tisíce druhorozených dětí, tj. 31,6 % dětí druhého pořadí. Oproti roku 2011 se tak podíl dětí druhého pořadí narozených mimo manželství zvýšil o 1,7 procentního bodu. Od roku 2007 je počet dětí druhého pořadí narozených v manželství vyšší než počet dětí prvního pořadí.

Zastoupení dětí narozených mimo manželství je mezi dětmi třetího a vyššího pořadí setrvale vyšší než mezi dětmi druhorozenými. I mezi dětmi třetího a vyššího pořadí narůstal podíl dětí narozených mimo manželství. Na počátku 90. let 20. století se mimo manželství rodilo 14 % dětí ve třetím a vyšším pořadí, což bylo i mírně více než mezi dětmi prvorozenými, v roce 2011 to bylo již 37 % a v roce 2012 došlo k dalšímu nárůstu o jeden procentní bod na 38 %.

Podíl dětí narozených mimo manželství se nezvyšoval pouze z hlediska pořadí narozených, tento nárůst lze pozorovat i napříč věkovým spektrem žen. Ještě v roce 1992 byl nejvyšší podíl dětí narozených mimo manželství zaznamenán u žen starších 40 let, přičemž většinou se jednalo o ženy rozvedené. Od roku 1993 je nejvyšší mimomanželská porodnost u žen nejmladších (u žen mladších 20 let věku byl v roce 2012 podíl dětí narozených mimo manželství 94,4 %).

Výrazně diferencováno je rozložení dětí narozených v manželství a mimo manželství také podle stupně dosaženého vzdělání matky. S vyšším vzděláním matek se podíl dětí rodících se do manželských svazků zvyšuje. V roce 2012 se každé čtvrté dítě narozené ženě s vysokoškolským vzděláním narodilo mimo manželství, u žen, které dosáhly pouze základního vzdělání se narodily více než tři ze čtyř dětí mimo manželství.

Obr. 4.1 Podíl živě narozených mimo manželství (%), 1992–2012

Současná česká společnost zcela běžně akceptuje skutečnost, že rodiče dítěte spolu žijí aniž by byli sezdáni, o čemž svědčí mimo jiné i skutečnost, že se v uplynulých letech významně snížil podíl prvorozených dětí narozených do 8 měsíců od sňatku. V roce 1992 se z dětí prvního pořadí v manželství do 8 měsíců po sňatku narodilo téměř 54 % dětí, o 10 let později byl tento podíl 40 % a v roce 2012 to bylo už jen 26 %. To dokládá dlouhodobý proces uvolňující se vazby mezi sňatkem ženy a (následným) narozením jejího prvního dítěte. Bez podrobnějšího výzkumu reprodukčního chování však nelze jednoznačně určit, nakolik jsou matky dětí narozených mimo manželství skutečně osamělými matkami, nebo jde o případy, kdy partneri spolu žijí ve společné domácnosti, ale nejsou sezdáni. Podle některých výzkumů a studií se i děti narozené neprovdaným ženám rodí z nemalé části do fungujících rodin, v nichž rodiče nejsou manželé. Tuto skutečnost podporuje i statistika dětí, u nichž nebyly v hlášení o narození uvedeny údaje o otci.

Od roku 2007 jsou z hlášení o narození zpracovávány údaje za otce nejen u manželsky narozených, ale u všech narozených dětí. Lze se domnívat, že pokud jsou na hlášení o narození uvedeny i charakteristiky otce dítěte, je otec také připraven se podílet na výchově dítěte. V roce 2012 nebyly uvedeny údaje o otci

u 9,9 tisíce živě narozených dětí, tj. 9,1 % z celkového počtu živě narozených. Oproti předchozímu roku došlo k mírnému poklesu jak počtu tak i podílu narozených dětí, u nichž nebyly údaje o otci uvedeny. Mezi dětmi narozenými mimo manželství nebyl v roce 2012 údaj o otci uveden u 20,9 %, což znamenalo meziroční snížení o 1 procentní bod. V porovnání s rokem 2007 došlo k poklesu o 7,1 procentního bodu.

Podíl narozených dětí s neuvedenými údaji o otci se liší zejména v závislosti na věku matky při porodu, na pořadí narozeného dítěte a na dosaženém vzdělání matky. U dětí narozených ženám mladším 20 let nebyly v roce 2012 údaje o otci známy téměř u každého druhého dítěte (48,8 %), u dětí narozených ženám ve věku 30–34 let to bylo pouze u 4,7 %, avšak mezi dětmi, jejichž matka byla v době porodu 35letá nebo starší, údaje o otci chyběly v 7,2 % případů. Z hlediska pořadí byl v roce 2012 největší podíl dětí s neuvedenými údaji o otci mezi dětmi třetího a vyššího pořadí. Tyto děti představovaly 13,1 % z celkového počtu dětí třetího a vyššího pořadí, mezi mimomanželsky narozenými dětmi v těchto pořadích jich bylo bez uvedených údajů o otci 34,5 %. Nejnižší podíl dětí bez údajů o otci ze všech živě narozených daného pořadí byl v roce 2012 mezi dětmi druhého pořadí, a to 5,8 %. Stejně tak tomu bylo v loňském roce i mezi dětmi narozenými mimo manželství, když bylo relativně nejméně dětí bez údajů o otci narozeno také ve druhém pořadí (18,2 %). Se zvyšujícím se vzděláním matky se podíl dětí s neuvedenými údaji o otci snižuje. U dětí narozených ženám se základním vzděláním jich bylo 36,1 %, u matek-vysokoškolaček pouze 2,5 %.

Tab. 4.5 Podíl živě narozených s neuvedenými údaji o otci (%), 2007–2012

	2007		2008		2009		2010		2011		2012	
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
Celkem	9,7	28,0	10,0	27,5	8,6	22,1	8,7	21,7	9,2	21,9	9,1	20,9
podle pořadí												
1. pořadí	12,2	27,7	12,3	26,7	10,3	20,8	10,4	20,3	10,6	20,0	10,6	19,4
2. pořadí	6,1	25,6	6,5	25,6	5,5	20,3	5,6	19,4	6,0	20,2	5,8	18,2
3.+ pořadí	10,7	33,9	11,7	35,2	11,3	32,2	12,0	32,8	12,9	34,8	13,1	34,5
podle dosaženého vzdělání matky												
ZŠ	30,0	43,6	33,4	46,9	35,0	47,4	35,3	47,1	37,3	48,9	36,1	46,9
SŠ bez mat.	10,9	26,5	11,5	25,6	9,5	19,8	9,5	18,8	10,6	19,8	11,0	19,7
SŠ s mat.	5,9	21,0	6,1	20,2	4,2	12,8	4,4	12,7	4,8	12,7	4,8	12,0
VŠ	3,7	22,6	3,7	20,1	2,3	11,4	2,9	13,1	2,5	10,6	2,5	10,0
Nejistěno	12,9	36,7	13,0	35,1	10,8	30,3	9,6	23,4	10,4	25,6	10,7	25,1
podle věku matky												
–20	40,8	46,3	46,3	51,9	47,3	51,3	47,8	51,6	49,1	52,1	48,8	51,6
–25	22,1	35,3	23,9	36,3	23,2	33,2	23,6	33,1	25,8	34,8	25,3	33,5
25–29	7,3	24,4	7,9	24,1	6,2	17,6	6,2	16,8	7,1	17,9	7,1	17,0
30–34	6,2	23,8	6,3	22,6	4,7	16,0	5,0	16,3	4,7	14,6	4,7	14,2
35+	9,1	28,0	8,5	25,7	7,3	20,5	7,4	19,8	7,2	19,5	7,2	18,5

Pozn.: A – podíl dětí s neuvedenými údaji o otci ze všech živě narozených dětí

B – podíl živě narozených dětí mimo manželství s neuvedenými údaji o otci

Tab. 4.6 Ukazatele plodnosti, 1992–2012

	1992	2002	2008	2009	2010	2011	2012
Úhrnná plodnost	1,715	1,171	1,497	1,492	1,493	1,427	1,452
1. pořadí	0,821	0,557	0,735	0,732	0,721	0,699	0,719
2. pořadí	0,638	0,430	0,548	0,551	0,561	0,535	0,542
3.+ pořadí	0,256	0,184	0,214	0,209	0,211	0,192	0,191
Čistá míra reprodukce	0,819	0,563	0,724	0,725	0,720	0,688	0,704
Průměrný věk matek při narození dítěte	24,8	27,8	29,3	29,4	29,6	29,7	29,8
1. pořadí	22,5	25,6	27,3	27,4	27,6	27,8	27,9
2. pořadí	25,8	28,7	30,5	30,6	30,7	30,9	31,0
3.+ pořadí	29,9	32,3	33,3	33,3	33,2	33,3	33,3

Z hlediska procesu porodnosti a reprodukčního chování bylo posledních zhruba 20 let v české populaci obdobím velkých, mnohdy rychlých a nepochybně významných proměn. Po výrazném snížení plodnosti v 90. letech 20. století, kdy populačně silné ročníky žen ze sedmdesátých let začaly odkládat narození dětí, a vznikl tak nový režim reprodukčního chování, se na počátku 21. století začala opět plodnost žen v ČR

zvyšovat. Na počátku 90. let minulého století byla úhrnná plodnost těsně pod hranicí 1,9 dítě na ženu a rychle klesala. V roce 1999 dosáhla svého minima – 1,13 dítěte na jednu ženu. Počínaje rokem 2000 se hodnota úhrnné plodnosti pomalu zvyšovala, od roku 2004 se tento nárůst zrychlil. V roce 2006 překonala úhrnná plodnost hranici 1,3 dítěte na jednu ženu, což je hranice vymezující populace s extrémně nízkou plodností, hodnotou 1,33 dítěte na ženu se však Česká republika i nadále řadila k zemím s velmi nízkou úrovní plodnosti. V roce 2008 se růst úhrnné plodnosti zastavil těsně pod hranicí 1,50. V roce 2011 došlo po dvouleté stagnaci úhrnné plodnosti na hodnotě 1,49 dítěte na ženu k poklesu na 1,43 dítěte. Při zachování rozložení měř plodnosti podle věku na úrovni roku 2012 by na jednu ženu v průměru připadlo 1,45 dítěte.

Za meziročním nárůstem úhrnné plodnosti v roce 2012 stojí především nárůst plodnosti prvního pořadí, i plodnost druhého pořadí se meziročně mírně zvýšila, u plodnosti ve třetím a vyšším pořadí došlo oproti roku 2011 k mírnému poklesu. Při zachování plodnosti podle pořadí na úrovni roku 2012 by na jednu ženu připadlo průměrně 0,719 dítěte prvního, 0,542 dítěte druhého a 0,191 dítěte třetího a vyššího pořadí. Mírné zvýšení plodnosti se při současném zlepšení úmrtnostních poměrů odrazilo i v nárůstu čisté míry reprodukce z hodnoty 0,688 dcery na ženu v roce 2011 na 0,704 dcery na ženu v roce 2012.

Během uplynulých dvaceti let se průměrný věk matek při porodu zvýšil téměř o pět let. V první polovině sledovaného období průměrný věk matek narůstal ročně o 0,2–0,4 roku, od roku 2002 se tempo meziročních přírůstků snížilo a už nepřekračuje 0,3 roku. V roce 2012 dosáhl průměrný věk matky při porodu 29,8 roku, což bylo o 0,1 roku více než v roce 2011. U prvních dvou pořadí se od roku 1992 průměrný věk matek při porodu zvýšil o více než pět let. Nejvíce se změnil průměrný věk matek dětí prvního pořadí – a sice o 5,4 roku. V roce 1992 byl průměrný věk prvorodiček 22,5 roku, o deset let poději to bylo 25,6 roku a v roce 2012 prvorodičky rodily v průměru ve 27,9 roku, což představovalo oproti roku 2011 nárůst o 0,1 roku. Průměrný věk matek dětí druhého pořadí, který v roce 2012 dosáhl 31,0 roku, což bylo o 5,2 roku více než před 20 lety, oproti roku 2011 vzrostl o 0,1 roku. Průměrný věk matek při narození dítěte třetího a vyššího pořadí se během let 1992–2012 změnil nejméně, když vzrostl z 29,9 roku v roce 1992 na 33,3 roku v roce 2012. V porovnání s rokem 2011 došlo v roce 2012 k poklesu o necelou desetinu roku.

Tab. 4.7 Míry plodnosti podle věku ženy a pořadí dítěte (na 1 000 žen), 1992–2012

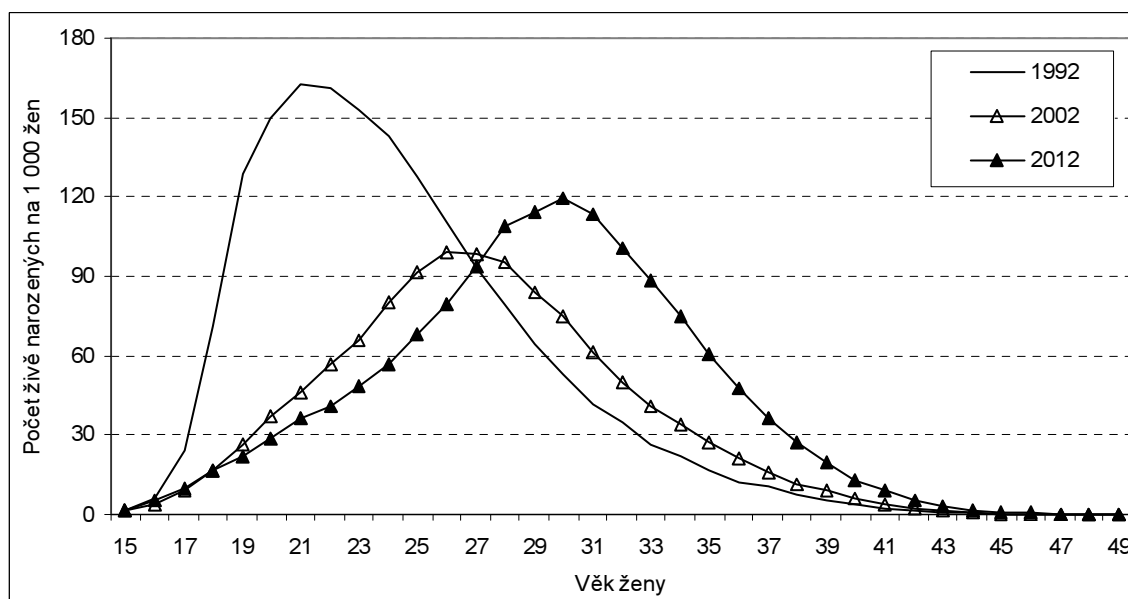
Věk	1. pořadí			2. pořadí			3.+ pořadí			Celkem		
	1992	2002	2012	1992	2002	2012	1992	2002	2012	1992	2002	2012
18	66,8	14,5	14,8	3,9	1,8	1,9	0,2	0,1	0,2	70,8	16,4	16,9
19	116,6	23,0	18,6	11,3	3,4	3,2	0,7	0,3	0,5	128,6	26,8	22,3
20	121,5	30,6	22,2	26,2	5,5	5,3	1,9	0,9	1,2	149,6	36,9	28,7
21	108,2	36,3	25,8	50,1	8,0	8,0	4,4	1,6	2,3	162,7	45,8	36,2
22	87,0	40,8	29,0	66,3	13,4	9,2	7,4	2,4	2,9	160,7	56,6	41,1
23	69,9	43,4	32,0	71,9	19,4	12,7	11,2	3,0	3,6	153,0	65,8	48,4
24	55,4	50,3	36,2	73,1	25,6	15,9	14,7	4,3	4,5	143,3	80,2	56,6
25	43,7	53,2	44,6	67,4	32,7	19,0	16,8	5,5	4,7	127,9	91,4	68,3
26	31,4	53,8	51,7	60,0	38,5	21,7	18,9	7,1	6,1	110,3	99,3	79,5
27	23,3	47,4	58,7	50,0	42,3	29,0	19,9	8,7	6,3	93,2	98,5	94,0
28	17,3	39,4	63,7	41,4	44,4	37,5	20,8	11,4	7,9	79,5	95,1	109,1
29	12,6	30,7	62,0	32,1	40,3	43,6	19,8	12,6	8,9	64,5	83,6	114,5
30	9,6	24,7	58,6	23,8	35,9	50,6	19,5	14,0	10,4	52,8	74,6	119,5
31	6,9	16,5	47,9	16,9	31,1	53,8	18,0	13,9	11,7	41,7	61,4	113,3
32	5,6	11,0	37,6	12,7	24,0	49,5	16,1	15,0	13,4	34,4	50,0	100,4
33	3,7	8,0	28,3	8,8	18,0	45,7	13,9	14,6	14,2	26,4	40,5	88,2
34	2,8	6,0	21,9	6,9	13,7	37,6	12,3	14,2	15,5	22,0	33,9	75,0
35	2,2	4,0	16,2	4,5	10,7	29,8	9,7	12,2	14,6	16,4	27,0	60,6
36	1,6	3,2	11,7	3,1	7,2	22,5	7,7	10,7	13,5	12,4	21,1	47,7
37	1,4	2,2	7,9	2,2	4,9	16,1	6,8	8,9	11,9	10,4	16,0	35,9
38	1,2	1,7	5,4	1,5	2,9	11,2	4,9	7,0	10,5	7,7	11,7	27,1
39	0,6	1,1	3,9	1,0	2,3	7,1	3,8	5,9	8,4	5,4	9,3	19,4
40	0,5	0,9	2,6	0,6	1,5	4,1	2,8	3,9	6,4	4,0	6,2	13,2
41	0,3	0,5	1,7	0,3	0,7	2,9	1,9	2,7	4,3	2,5	3,9	8,9
42	0,1	0,4	0,7	0,2	0,5	1,3	0,9	1,5	3,1	1,3	2,4	5,1
43	0,1	0,2	0,5	0,1	0,3	0,8	0,6	0,8	1,7	0,8	1,2	3,0
44	0,0	0,1	0,2	0,0	0,1	0,4	0,4	0,3	0,8	0,4	0,5	1,4

Profil věkově specifických měř plodnosti se během uplynulých 20 let výrazně změnil. Ještě na počátku 90. let minulého století bylo rozložení měř plodnosti dle věku výrazně zešikmené doprava, postupně se šikmost zmenšovala a v současné době je rozložení plodnosti dle věku již téměř symetrické. Věk maximální plodnosti se posunul z 21 roku do věku 30 let, kde je již třetím rokem, když meziročně došlo k mírnému nárůstu z hodnoty ze 117 živě narozených dětí na 1 000 žen daného věku na 120 dětí. Výrazná změna nastala mezi lety 1992–2012 i v samotné hodnotě maxima – v roce 1992 na 1 000 žen ve věku 21 let připadalo 163 živě narozených dětí. Míra plodnosti prvního pořadí již pátým rokem dosahuje svého maxima ve věku 28 let – na 1 000 žen z této věkové skupiny se v roce 2012 narodilo 64 dětí. Míry plodnosti druhého pořadí dosáhly v roce 2012 maxima u 31letých žen (54 ‰) a u třetího a vyšších pořadí u 34letých žen (16 ‰). Věk maximální plodnosti se u prvního a druhého pořadí meziročně nezměnil, ale u obou pořadí došlo ke zvýšení maxima. U třetího a vyššího pořadí se ve srovnání s rokem 2011 snížil věk nejvyšší plodnosti o jeden rok, ale hodnota maximální plodnosti se zvýšila z 15 ‰ na 16 ‰.

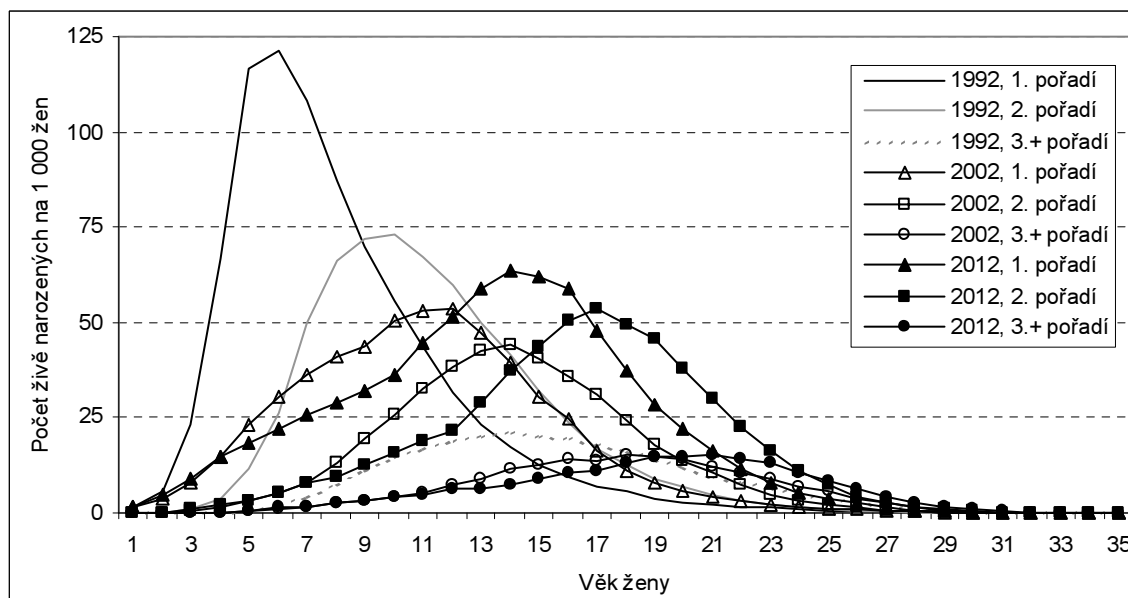
Pokles celkové plodnosti byl způsoben zejména snížením plodnosti před dosažením věku maximální plodnosti, přičemž tento pokles nebyl kompenzován odpovídajícím nárůstem plodnosti ve vyšších věkových skupinách. Změnu v rozložení plodnosti z hlediska věku lze doložit i změnou podílu žen mladších 30 let na celkové plodnosti. V roce 1992 se ženy mladší 30 let podílely na celkové plodnosti 86,1 %, v roce 2002 to bylo 69,2 % a v roce 2012 byl již podíl žen mladších 30 let na celkové plodnosti 50,4 %. Polovina plodnosti v roce 2012 tak byla realizována ženami staršími 30 let. U plodnosti prvního pořadí bylo maxima dosaženo ve věku 28 let. Na plodnosti prvního pořadí se ženy mladší 28 let v roce 2012 podílely 48,4 %, což bylo o 1,2 procentního bodu méně než v roce 2011. Změna v rozložení plodnosti podle věku nastala i u plodnosti druhého pořadí, když v roce 2011 se ženy mladší 31 roku (věk, v němž plodnost druhého pořadí dosáhla svého maxima) na ní podílely 49,6 %, o rok později to bylo již jen 48,4 %. U plodnosti třetího a vyššího pořadí došlo meziročně nejen k poklesu plodnosti před dosažením jejího maxima, ale změnil se věk, v němž bylo toto maximum dosaženo. V roce 2011 se na plodnosti třetího a vyššího pořadí podílely ženy mladší 35 let 59,0 %, o rok později se ženy před dosažením věku maximální plodnosti podílely na celkové plodnosti třetího a vyššího pořadí pouze 51,9 %. V tomto poklesu se ale významně projevilo snížení věku maximální plodnosti z 35 let v roce 2011 na 34 roku v roce následujícím.

Většina dětí se rodí vdaným či svobodným ženám, a tak z hlediska plodnosti podle rodinného stavu jsou tyto dvě kategorie nejdůležitější. Věkové rozložení plodnosti vdaných a svobodných žen se ale značně liší. Plodnost vdaných žen je trvale nejvyšší u těch nejmladších a s rostoucím věkem klesá, ale v roce 2012 došlo ve věku 27–28 let k mírnému nárůstu plodnosti vdaných žen a v předchozích letech lze hovořit o určité stagnaci manželské plodnosti kolem 25. roku ženy. Plodnost svobodných žen nejdříve se zvyšujícím se věkem ženy roste a po dosažení maxima klesá. V uplynulých 10 letech dosahovala věkově specifická míra plodnosti svobodných žen svého vrcholu ve věku 30 či 31 let, následný pokles ve věkovém intervalu 32–35 let byl však jen pozvolný. V posledním desetiletí docházelo kolem 35. roku věku k překřížení křivek manželské a mimomanželské plodnosti, když u starších žen plodnost svobodných převyšovala plodnost žen žijících v manželství. V roce 2012 toto nastalo od věku 36 let. I v první polovině sledovaného období platilo, že ve vyšším věku je plodnost žen svobodných vyšší než plodnost žen vdaných – dělo se tak zhruba od 38. roku věku.

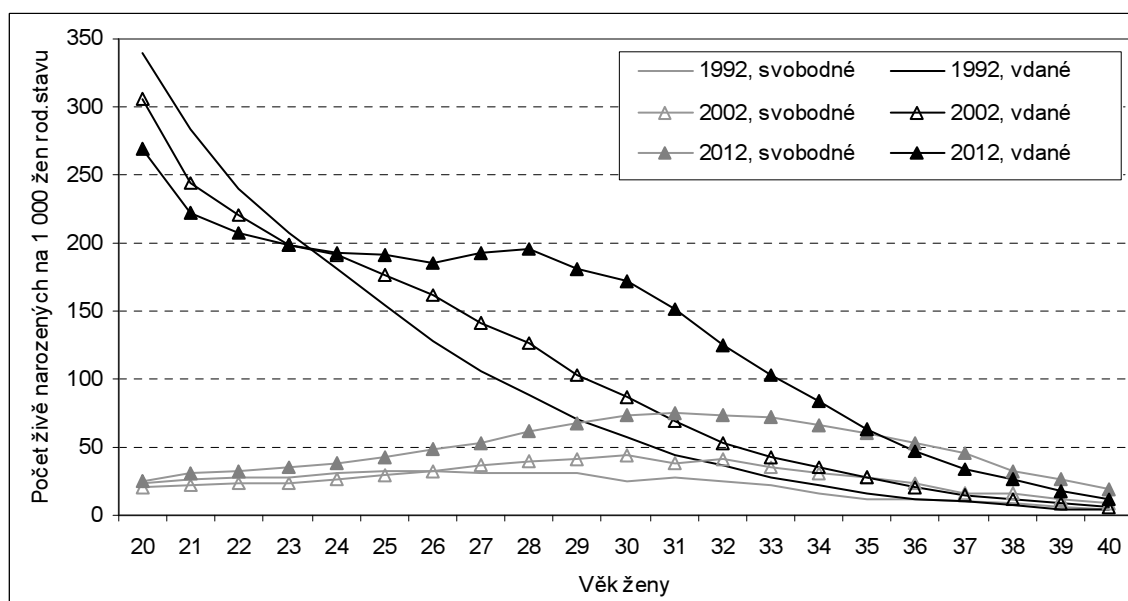
Obr. 4.2 Míry plodnosti podle věku ženy, 1992–2012

Obr. 4.3 Míry plodnosti podle věku ženy a pořadí dítěte, 1992–2012

Obr. 4.4 Míry plodnosti podle věku a rodinného stavu ženy, 1992–2012

Průměrný interval mezi narozením prvního a druhého dítěte se od roku 1992 do roku 2000 postupně prodlužoval z 3,8⁴ roku na 5,2 roku, v letech 2001–2008 se pohyboval mezi 5,2–5,3 roku a od roku 2009 se zkracoval až na 4,5 roku v roce 2012. Mezi druhorodičkami převažovaly v roce 2012 ženy, které měly starší dítě ve věku 2 či 3 roky, přičemž jejich zastoupení v posledních 10 letech vzrůstalo (36 % těchto druhorodiček v roce 2002 ve srovnání s 48 % v roce 2012) především díky nárůstu zastoupení dětí druhého pořadí, které se narodily v době, kdy jejich staršímu sourozenci byly více než dva ale méně než tři roky. I mezi ženami, které rodily potřetí, bylo nejvíce těch, jejichž předchozímu dítěti byly 2 nebo 3 roky. V letech 1992–2007 se průměrný interval mezi druhým a třetím porodem prodloužil z 5,8 na 7,1 roku s výjimkou roku 2006, kdy došlo ke zkrácení meziporodního intervalu o 0,2 roku na 6,9 roku. V letech 2008–2012 se průměrná doba mezi druhým a třetím porodem postupně zkracovala až na 6,0 roku v roce 2012, což bylo o 0,3 roku méně než v roce 2011.

⁴ Výpočet z absolutních počtů živě narozených z jednočetných porodů.

Tab. 4.8 Průměrné meziporodní intervaly, 1992–2012

Interval mezi	1992	2002	2008	2009	2010	2011	2012
1. a 2. porodem	3,8	5,3	5,2	4,9	4,7	4,6	4,5
2. a 3. porodem	5,8	7,0	6,9	6,7	6,4	6,3	6,0

Pozn.: Výpočet z absolutních počtů živě narozených z jednočetných porodů.

Tab. 4.9 Rozložení meziporodních intervalů (%), 1992–2012

Meziporodní interval (roky)	Interval mezi 1. a 2. porodem							Interval mezi 2. a 3. porodem						
	1992	2002	2008	2009	2010	2011	2012	1992	2002	2008	2009	2010	2011	2012
0	0,8	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	1,1	0,5	0,4	0,5	0,6	0,7	0,6
1	20,3	9,6	9,5	11,5	12,4	13,2	13,7	14,7	10,3	9,3	11,1	11,2	11,2	12,5
2	26,8	17,9	21,4	25,3	27,1	28,2	28,4	14,8	10,8	12,8	14,1	15,4	16,4	18,1
3	17,9	18,1	20,4	19,7	20,1	20,1	19,8	11,8	9,9	11,6	11,9	12,9	13,6	13,8
4	11,2	12,4	12,2	11,0	10,4	9,7	10,0	9,4	8,4	9,9	9,3	9,7	8,8	9,0
5	8,0	8,7	7,6	7,1	7,1	6,9	7,2	8,9	7,2	7,6	7,6	7,5	8,1	7,7
6	5,4	7,6	6,3	5,2	5,1	5,1	5,1	7,7	7,9	6,7	6,8	6,7	6,5	6,8
7	3,2	6,0	4,8	4,2	3,7	3,5	3,6	6,4	7,4	6,4	6,2	5,8	5,8	5,8
8	2,1	5,4	3,7	3,2	2,8	2,7	2,5	5,1	6,5	5,7	5,3	5,1	4,6	4,4
9	1,3	4,1	3,0	2,6	2,2	2,0	1,8	4,5	7,0	5,3	4,5	4,6	4,3	4,0
10	0,9	3,1	2,3	2,0	2,0	1,7	1,5	3,8	5,4	4,8	4,5	4,0	3,8	3,2
11	0,7	2,4	1,7	1,5	1,4	1,4	1,2	2,9	5,0	3,8	3,6	3,4	3,1	3,0
12	0,5	1,5	1,5	1,2	1,2	1,1	1,0	2,6	3,9	3,5	3,1	2,7	2,6	2,4
13	0,3	1,0	1,2	1,1	0,9	0,8	0,8	2,0	2,9	3,0	2,9	2,4	2,6	1,8
14	0,3	0,7	1,2	1,0	0,7	0,7	0,6	1,5	2,1	2,6	2,2	2,1	1,7	1,5
15	0,1	0,5	1,0	0,9	0,7	0,7	0,5	1,1	1,7	2,3	2,0	1,8	1,8	1,3
16	0,1	0,3	0,7	0,7	0,6	0,4	0,4	0,7	1,2	1,4	1,7	1,5	1,3	1,0
17	0,1	0,2	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,5	0,7	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
18	0,1	0,1	0,3	0,4	0,4	0,3	0,3	0,4	0,4	0,8	0,7	0,8	0,8	0,9
19	0,0	0,1	0,1	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	0,4	0,4	0,5	0,4	0,5	0,4
20+	0,0	0,1	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,1	0,3	0,5	0,6	0,5	0,7	0,7

Pozn.: Výpočet z absolutních počtů živě narozených z jednočetných porodů.

Tab. 4.10 Živě narození podle státního občanství,* 1995–2012**

	1995	2002	2008	2009	2010	2011	2012
Živě narození s cizím státním občanstvím	667	1 154	2 666	3 104	3 034	2 959	3 270
- podíl na úhrnu (%)	0,7	1,0	2,2	2,6	2,6	2,7	3,0
z toho státní občanství:							
Vietnam	215	349	913	947	862	893	1 104
Ukrajina	35	216	604	775	795	430	737
Slovensko	171	88	304	434	437	413	389
Rusko	22	68	134	170	168	191	225
Mongolsko	1	18	90	128	135	121	123

* Výběr a řazení občanství podle četnosti v roce 2012.

** Státní příslušnost je zjišťována až od roku 1995, dříve byla zaznamenávána národnost.

Pozn.: Státní občanství dítěte se na statistickém hlášení přímo nesleduje, je odvozováno od občanství rodičů. Cizí státní občanství ČSÚ udává pouze u dětí, u kterých ani jeden z rodičů neměl v době narození dítěte státní občanství ČR.

V roce 2012 bylo zaznamenáno 3 270 živě narozených dětí, jejichž ani jeden rodič neměl české státní občanství. Počet narozených dětí s cizím státním občanstvím se meziročně zvýšil o 311 a jejich podíl na celkovém počtu živě narozených již přesáhl hranici 3 %. Od roku 1995, od něž jsou k dispozici údaje o státním občanství narozeného dítěte, se zastoupení narozených dětí s jiným než českým státním občanstvím zvyšuje. V roce 1995 bylo těchto dětí 667, tj. 0,7 % ze všech živě narozených. Počet narozených dětí s cizím státním občanstvím tak od roku 1995 vzrostl více než 5násobně. Mezi narozenými dětmi-cizinci je dlouhodobě nejvíce dětí s vietnamským státním občanstvím. V roce 2012 se jich narodilo 1 104, čímž po

dvouletém propadu pod hranici 900, bylo překonáno dosavadní maximum z roku 2010, kdy se v ČR narodilo 947 dětí s vietnamským státním občanstvím. Na druhém místě co do počtu narozených byly i v roce 2012 děti se státním občanstvím Ukrajiny (737), jejichž počty se po propadu v roce 2011 dostaly opět nad hranici 700 narozených ročně, čímž se přiblížily počtům z let 2009 a 2010. Oproti roku 1992 se počty narozených dětí s ukrajinským státním občanstvím zvýšily více než 20násobně. Počet narozených dětí se slovenským státním občanstvím se v roce 2012 meziročně snížil o 24 dětí na 389 dětí. Od roku 2002 je slovenské státní občanství třetí nejčastější mezi narozenými dětmi s jiným než českým občanstvím.